

S2E9. Charlotte Haslund-Christensen: Hvad frygter du mest?

Du lytter til en podcast fra Vores Tid, Nationalmuseets digitale medie. Du kan finde mange flere på vores tid.dk eller ved at søge på "vores tid" i din favoritpodcastapp, for eksempel Sexhundredetallet, som dykker ned i aktuelle seksuelle fænomener og fortæller, hvordan vores forhold til sex og skam er blevet formet til det, det er i dag. God fornøjelse med Den Yderste Grænse.

Du lytter til Den Yderste Grænse. Jeg hedder Bjørn Harvig. Jeg har været formand for Eventyrernes Klub. I denne sæson møder jeg ti nulevende danskere, der har rejst ud i verden på hver deres måde rykket ved vores opfattelse af tilværelsen. Jeg taler med en pilot, en krigskorrespondent, en pelsjæger, en vagabond, en naturfotograf, en ekspeditionsleder, en kunstner, en bjergbestiger, en hesterytter og en astronaut.

Min største frygt er, at jeg skulle finde livet meningsløst og ikke kan se en grund til at være her. Mit største håb er, at vi kan leve i en fredfyldt verden, og med det mener jeg faktisk ret konkret fred på jord. Og det lyder meget bredt, men jeg har rejst i lande, hvor der har været krig og værst af alt måske oplevet borgerkrig eller borgerkrigslignende tilstande. Og det når folk vender sig mod hinanden og bliver intolerante, det ved jeg, hvad det kan føre til. Så fred til lands er meget vigtigt for mig.

Over for mig i dag sidder Charlotte Haslund-Christensen. Du er kunstner og eventyrer og har blandt andet rejst rundt i Danmark for at dokumentere de indfødte. Og dernæst har du over en fire års periode på fem kontinenter stillet mere end 250 personer to direkte spørgsmål. Og Charlotte, før vi nu vender tilbage til, hvad det her var for nogle spørgsmål, så fortæl mig lige, hvad i alverden det med at dokumentere de indfødte i Danmark gik ud på?

Jamen, projektet lavede jeg fra 2005 til 2007, og det blev vist i 2008 år og er siden rejst rundt i verden. Det, det drejede sig om, var, at jeg på det tidspunkt rejste rigtig meget, og så kan jeg huske, at jeg kom hjem, og der var altid de dér overskrifter i aviserne ude i lufthavnen, som handlede om, hvor frygteligt det var, at der var så mange fremmede i vores land. Og det undrede mig rigtig meget, fordi jeg har boet i New York, og jeg har

været rigtig mange steder og har aldrig set det som en fare. Fordi hvis ens egen kultur og ens egne traditioner er i synk, så er der jo ikke nogen grund til at være bange for andre. Og så tænkte jeg: Hvad kan jeg gøre ved det?

Og samtidig så vidste jeg også, på grund af at min farfar har været opdagelsesrejsende og så videre, hvordan vi i Vesten har rejst ud i verden for at skulle lære de andre om, hvordan det var meget federe. Og da jeg jo har rejst, siden jeg var 18 år, så havde jeg jo en meget anden holdning til det. Og jeg synes selv, at jeg har lært rigtig, rigtig meget af at være afsted og møde mennesker, som var meget forskellige fra mig. Så jeg vidste også, at Vestens blik på de andre var meget oppefra og ned.

Så du ville vende vores blik eller dit eget blik mod os selv?

Så det jeg tænkte, det var, at jeg kan lave noget, hvor jeg vender det koloniale blik og kigger på os selv, som vi har kigget på de andre. Det skal også lige siges, at jeg havde været i Grønland rigtig længe for at fotografere og gerne ville lave et andet billede af Grønland end det, der var på det tidspunkt. Og landede måske i, at det var ikke mig, der skulle lave den historie. Det måtte være en grønlænder eller én, som var derfra, og ikke en hvid dansk.

Så du tænkte, at hvis nogen skulle portrættere de indfødte i Danmark, så var du måske? Du kunne være den rette?

Ja, jeg tænkte faktisk, at det eneste sted, jeg virkelig kunne tale, og hvor at man kunne sige, at her ved jeg noget, det var i mit eget land. Så jeg vendte blikket og kiggede på danskere - eller jeg kiggede på dem, der bor her, som vi har kigget på andre. Det vil sige, jeg var heller ikke interesseret i, hvem er du, men tog mere det konceptuelle greb: Hvordan ser du ud? Og der var der en masse referencer i fotografiet, hvor at vi jo har taget ud i verden og fotograferet de indfødte forfra og bagfra og målt deres skal og så videre. Så på et tidspunkt, faktisk, var der ingen, der kaldte os selv indfødte. De indfødte var inuitterne eller aboriginer. De indfødte på det tidspunkt var faktisk ikke de hvide. Så jeg vendte blikket, og så tog jeg på ekspedition. Jeg var selv klædt ud som opdagelsesrejsende.

Ja, for jeg kan huske, at jeg så faktisk din fantastisk smukke udstilling i Nikolaj Kirke, og jeg bed mærke i, at der sad du simpelthen klædt ud, som du kunne være med på din

farfars ekspedition. Henning Haslund-Christensen var din bedstefar. Du sidder på en brun, stor kasse med lidt klistermærker og emblemer på, og så har du simpelthen sådan en fin uniform på. Du ligner en gammeldags opdagelsesrejsende.

Det er fordi, at når man skal lave sådan en ekspedition, så tænkte jeg: Hvad havde de gamle dage? Og der havde man selvfølgelig - Ja, man havde også tropehjelm. Den tog jeg så ikke på, for den er svær at fotografere med. Men jeg klædte mig som ekspeditionslederne gjorde, og jeg læste den der bog, der hedder Danmark Ekspeditionen, og kopierede visitkort og så videre - Kaldte det Danmark ekspeditionen, hvor jeg på min titel havde ekspeditionsleder. Og så rejste jeg sammen med min gode veninde, og hun var så også produktionsleder på det, Mandu. Og der rejste vi to rundt, jeg som en forklædt som i gamle dage, og hun som sig selv. Og der rejste vi så rundt i en mobile home, fordi enhver ekspedition har brug for en ekspeditionskasse, en bil og en lokal. Så Mandu var min lokale dansker, og jeg var ekspeditionsleder.

Så I havde en lille base, I tog ud i. Fortæl, hvordan I gjorde.

Vi lavede en bil, altså en mobil bil, som vi kunne bo i. Og på det tidspunkt havde jeg ikke nogen bil, så vi gjorde det, at enhver bil kunne sættes om til en ekspeditionsbil. Og så tog jeg afsted tre gang sammen med Mandu, hvor vi rejste rundt i Danmark, og vi tog fra by til by. Og når vi kom til byen, så ville vi sikkert gå på værtshus eller i kaffebar alt efter, hvor man er i landet. Og så ville vi dér spørge: Vi leder efter indfødte. Og så ville folk finde de indfødte til os.

Hvordan reagerede folk på det?

Altså folk reagerede sjovt og tænkte: Nåh ja.

Troede de, det var for sjov?

Ja, altså, de syntes jo nok, det var lidt mærkeligt, vi kom og lignede sådan nogle... Altså det var en slags performance. Men så gik der et stykke tid, så snakkede vi sammen med dem, og så ville de sige, "Jamen, der skal I...." Altså, for eksempel da vi kom til Rødvig, så fortalte de: "Det er familien Olsen. De har været fiskere i tre generationer, så

dem skal du have." Så vi blev nødt til at vente i tre dage i Rødvig, forinden at fisker-Olsen kom tilbage, så vi kunne tage lige præcis dem.

De var ude at sejle.

Ja. Så det er meget sjovt, fordi det vil være sådan, at jo mindre byerne er, jo mere ved de jo selvfølgelig, hvem der har boet der længst, mens hvis du er i København eller Århus, så vil man sige: "Dem ved siden af har boet her længere end mig, altså er de mere indfødte." Så det var ikke mig, der definerede, hvem der var indfødte. Det var de andre. Og det kommer selvfølgelig an på, hvor man bor.

Så I havde ingen planlagte møder, og der var ikke noget, der var aftalt på forhånd?

Altså kan man sige, vi har jo heldigvis mobilen i dag, så dengang ville vi gøre det, at vi ville ringe rundt til folk og sige: "Kender jeg nogen i Esbjerg?" For vi skulle have noget elektricitet ud til bilen. Så på den måde... Men vi tog by for by.

Hvad sagde familien Olsen, da de så endelig kom i havn, og I stod og ventede, siddende på en brun kuffert?

Ekspeditionskasse. Jamen, altså de stillede jo op. Altså, det, der ville ske, var - altså da jeg jo netop brugte det samme system, som man brugte, da man i gamle dage fotograferede i andre lande... Altså jeg plejer at sige et eksempel: Hvis du kom til Kenya, og du mødte nogen fra Mombasa, og der ville så være en inder med i billedet. Dem ville man så sige til: "Gider du godt gå ud af billedet. Selvom du har boet her i tre generationer, så er du ikke i min opfattelse indfødt, fordi du ligner en, der kommer fra Indien og ikke en, der kommer fra Kenya." Så vi ville rense billedet, før vi tog det.

Kom I ud for den udfordring?

Man kan sige, at i og med jeg havde lavet konceptet at spørge efter indfødte, så ville folk jo naturligvis lede efter, hvem der havde været der længst. Så jeg vidste godt, inden jeg tog af sted - og det var faktisk med vilje - at folk ville selvfølgelig vælge nogle, som har boet der lang tid, og de ville højst sandsynligt være hvide. Så jeg var opmærksom

på, at dem, som ville komme med i billedet med en anden farve end lyserød, ville højst sandsynligt kun kunne være adopteret.

Men opfattelsen af indfødte kan vel være ret forskellig, så der må ligge en samtale forud for at kunne forklare folk, vi leder efter...?

Indfødte. Man kan jo sige, at begrebet i hvert fald - altså, det, der er underligt, er, at fra 2005 og til nu i dag - da jeg var færdig med projektet, var der allerede sket en sproglig forskel, så der kom folk ind og sagde: Jeg er indfødt. Men da vi startede projektet, var det faktisk - og projektet hedder jo De Indfødte - der var det faktisk ikke en joke, men det var et spørgsmålstejn ved hele begrebet "de indfødte."

En kommentar til noget du følte man burde debattere?

Ja, eller i hvert fald tænke sig over. Altså hele det der med, hvad vil det sige at være dansk og... Så det, jeg ville gøre, det var, at vi ville komme til en landsby eller en by, og så ville vi møde dem, som folk havde sagt, vi skulle møde. Så ville jeg lave en meget, meget gammeldags fremtoning. Jeg fotograferede med et Rola Flex - det er sådan et meget, meget gammelt filmkamera - og så ville jeg måle op, og det hele var meget videnskabeligt.

Så du bad folk om, at I skal gå ud på x antal meter?

Jeg tegnede en streg på vejen, og der skulle de stå ved den. Og der skulle de stå ret længe, fordi når man arbejder med gamle kameraer, så tager det ufatteligt lang tid. Så de stod jo først og gjorde sig til, og så efterhånden slappede de af, og dermed blev der også billeder, som lignede de billeder, vi har taget af fremmede folkeslag, eller hvad man kan kalde det.

Fik de mulighed for at gå i garderoben og tage det tøj på, de gerne ville, og sætte håret eller hvordan?

Altså, det, der var interessant for mig, var faktisk, at folk jo vidste, at vi kom, så folk tog selvfølgelig det på, som de havde lyst til. Men det var altid også lidt interessant for mig, fordi at der var faktisk ikke særligt mange, som havde taget søndagstøjet på. Men det,

der egentlig var interessant, var, at så står de jo dér, og jeg er egentlig ikke særligt høflig. Altså, for det handler jo ikke om at fotografere dem, som de er. Det er mere at kopiere det, der hedder: Vi fotografere, hvordan ser I ud? Så de stod på rad og række, og så bad jeg dem bagefter om at vende sig om. Og i al den fotografering, der er jeg egentlig rimelig uhøflig og siger, "Kan I ikke bare gå til højre og venstre?" og kommanderer lidt rundt med dem. Og bagefter så får vi et billede forfra og et billede bagfra. Hvordan ser de ud? Og det er jo ikke en repræsentation af Danmark. Det er en repræsentation og en kommentar til de indfødte.

Det er i 2005, du starter projektet. Det er der, hvor der er blevet brændt danske flag af i gaderne rundt omkring i verden i kølvandet på den her såkaldte karikaturkrise. Var det tilfældigt, at det lige var i 2005?

Jeg starter i 2005. Og når man arbejder med sådan nogle projekter, så er der jo en masse test og så videre, så når man endelig kører, så ved man, hvad man skal. Så det var totalt tilfældigt, at det her skete. Så efter jeg havde fotograferet dem, så ville jeg gå ind med dem og drikke kaffe, og så ville jeg have en samtale med familien. Og der ville det tit være sådan, at jeg havde nogle spørgsmål, som jeg ville stille dem, og egentlig mere faciliterede en samtale i familien. Og der kunne for eksempel være, jeg spurgte dem: "Okay, vi laver en fiktiv ide: EU ønsker en fælles mønt. Skal vi have... Så vi får lov at vælge den ene side, den anden skal være EU's. Vil du have kronen eller dronningen på?" Og der debatterer de så. Og det var enormt interessant, fordi nogle - især den ældre generation - tog mønten meget alvorligt, hvor de unge ville sige, "Jamen altså, vi bruger jo kort. Altså hvorfor mønten? Hvorfor det er så vigtigt?"

Så der vil være internt det der generationsting, som var meget interessant at høre familierne snakke om.

Og det, jeg også for eksempel spurgte om, det var: Hvordan er Danmark for dig? Hvordan ser Danmark ud? Hvad er dansk landskab? Og der var det meget interessant at finde ud af, at vi alle sammen ofte ville nævne det landskab, som vi har haft i vores barndom. Så for nogle i Hirtshals ville det helt klart være Vesterhavet og vinden og altså det heftige hav, hvor hvis jeg var på Lolland, var det mere det flade land og vindmøllerne. Så det der med, hvad vores reference er af - og sådan er det jo også i andre lande - at barndommen betyder enormt meget for, hvad der er rigtigt dansk eller rigtigt tysk eller rigtigt ghanesisk.

Var der noget, der overraskede dig, da du sad og talte med folk? Jeg forestiller mig, så er de blevet lidt måske overraskede over, at nu skal vi stå model til denne her fotoseance, og så få I en kop kaffe og en småkage bagefter og faciliterer den her snak. Hvad overraskede dig mest i den samtale, som dukkede op i den her familie?

Jeg tror, at... Altså en af mine store grunde, som jeg startede med at sige, var jo, at jeg var ude for at prøve at undersøge og forstå, hvorfor folk gik så meget op i, hvad det vil sige at være dansk. Og hvorfor vi er så bange for det fremmede, det ukendte.

Var de så det?

Ja. Men det, der var meget interessant for mig, når jeg kom lidt i dybden - fordi mit udgangspunkt var jo, at du hele tiden læste i avisen om de fremmede og muslimerne, og at muslimerne er sådan og sådan, og det er vi ikke. Altså, at man definerer sig meget i forhold til det, vi ikke er. Hvor jeg kunne mærke det der fremmedhad, som jeg slet ikke kunne forstå. Og når jeg så spurgte ind til det, så var det lidt interessant, fordi efterhånden... Altså, det der med, at vi selvfølgelig var bange for, hvad jeg i virkeligheden kalder den mellemøstlige unge mand. Det viste sig, at det var vi også. Men det viste sig faktisk, at hvis jeg gik lidt under huden, så kunne næste skridt være, at man i virkeligheden ikke kunne lide dem fra den næste by. Eller hvis du er på Samsø, at dem nordfra ikke kan lide dem sydfra.

De kom og stjal deres unge piger i gamle dage.

De kom og stjal deres piger. Og jeg hørte netop i Hirtshals om, hvordan de ude fra Sindal havde gået nogle gevaldige tæsk eller fra Hjørring, når de kom ind og spillede smarte. Så på den måde hele den der tanke om, hvad er det i os som mennesker, der gør, at vi har brug for at have et modbillede? At vi identitetsmæssigt har brug for, at det er os mod eller med de andre?

Hvad sagde folk om det at være dansk? Kan du komme med et eksempel på, hvad folk mente var rigtigt dansk?

Det var rigtigt forskelligt. Altså, fordi lige så snart, du begynder at ville have fat i svar, som ikke er de negative af - altså hvad forskellen på en svensker og en dansker for ek-

sempel. Men lige så snart det kom ind til, hvad vil det sige at være dansk, der er folk utroligt forskellige. Nogle var meget på, at man skulle være kristen, eller nogen var meget på, at man skulle være født her. Nogle var meget for at man skulle leve ud fra nogle normer, som var engang. Nogle ville sige, at højskolen og Grundtvig var vigtige. Nogle ville sige, at religionsfrihed var en meget, meget vigtig ting, at man ikke var missionerende. Så det ville være ret forskelligt. Men det var sværere at finde ud af, hvad det vil sige at være dansk, end det var at snakke med folk om, hvad der ikke var dansk.

Kom det bag på dig?

Nej... Både ja og nej. Eller det var lærerigt. Altså, det er jo det, når man arbejder som kunstner, eller i hvert fald som jeg gør. Jeg er enormt nysgerrig. Og mange af mine projekter starter faktisk med, når jeg selv undrer mig over noget. Så det er jo en måde at blive klogere på...

Kunsten skal starte dér, hvor du synes, at der skal være noget?

Altså, når jeg bliver nysgerrig, eller når jeg bliver... Altså, jeg tror, vi alle sammen har brug for at have et sted at høre til. Men Danmark er jo et ret lille land, og Danmark har i hvert fald defineret sig længe som et landbrugsland. Men vi er jo også søfarere, og vi er også udadvendte. Men jeg synes, der er blevet meget tid brugt på det der, som er mere det landlige, og som jo dermed også er det, der ligger fast og så videre. Altså, der er ikke så stor forskel på folk i Danmark. Og jeg kan huske, at folk gik enormt meget op i alle de dialekter, vi har i Danmark, som om det var det eneste sted i verden. Hele verden har dialekter. Så hele det her, som vi synes er meget specielt, der kan man måske mere kom tilbage til, at landskabet, kan man sige, det er dansk, fordi det ligger her.

Hvad satte det gang i, Charlotte, bagefter? Den turnerede jo rundt den her udstilling, både i Danmark men også i udlandet. Hvordan blev den modtaget? Kunne folk se, at der var også noget - jeg vil ikke kalde det ironi, men det var der jo i den udstilling. Kunne folk se, at det var sjovt, eller blev det modtaget meget alvorligt?

Altså det, der er rigtig interessant, er, at det her var jo en kommentar og en måde for mig at se at vise, hvordan Vesten har og måske stadigvæk ser på dem, der ikke tilhører Vesten. Sådan blev det slet ikke modtaget i Danmark. Og det er jo det, når man laver

projekter eller værker, så må man jo også give dem slip eller give dem fri. Jeg kan jo ikke styre, hvordan folk modtager mit. Jeg kan lave det og sætte ud i verden, men så...

Heldigvis ikke, var jeg lige ved at sige.

Jamen, det er det, der er spændende, ved også at være kunstner. Og det kan også være svært nogle gange. Altså man skal virkelig - eller jeg skal i hvert fald arbejde meget for ikke at blive pegefinger, fordi det er dødsygt. Altså, så er ting jo lukket.

Det var ikke det, jeg mente.

Ja. Men det, der var ret interessant, var, at Sverige modtog det væsentligt anderledes. Altså, Sverige var meget mere kritisk. Jeg havde jo regnet med, at man ville komme med nogle kommentarer i forhold til Grønland, og hvordan vi ser og kolonisering. Det kom slet ikke i Danmark. Der var faktisk en del presse på det, men det var alt sammen noget, der refererede til: Ja, sådan er vi. Og den repræsentation, jeg viser i De Indfødte, er absolut ikke Danmark. Det er en meget bestemt del af Danmark.

Det, der så er interessant - og det er jo altid sjovt, når man viser værker - det er, at når vi ser dem i Danmark, så ser vi dem på en måde. Men når de så ryger videre til Kina, så er det jo ligesom, når vi har set billeder af kineserne. Hvis man ikke er vant til at se - altså når man rejser, kan man godt se efter et stykke tid, at man har været i Kenya, eller at der er stor forskel på folk, der kommer fra Kenya, og folk, der kommer fra Niger. Men hvis man ikke har, så tror man bare, at alle folk fra Afrika er én stor pærevælling, og at de alle sammen bare ser ens ud. Og det er jo den dér raceblindhed, vi har. Så når jeg sender en udstilling til Kina eller til Argentina...

Kom De Indfødte til Kina?

Ja, De Indfødte har været i Argentina og i Kina og Finland. Den har været alle mulige steder.

Hvad sagde de i Kina?

Det sjove er jo, at når de så kommer og kigger, så kigger de jo lidt, som vi har kigget på billeder af de indfødte fra Ghana eller whatever i gamle dage. Så har de jo også den blindhed. De synes, vi alle sammen ligner hinanden.

Havde du mulighed for faktisk at stå sammen med nogle kinesere og spørge dem - eller ikke spørge dem, men høre, hvordan de reagerede?

Altså det jeg tit har gjort, når jeg udstiller, det er jo at - nogle gange er jeg jo heldig at være med, men det er vel ikke altid, jeg har tid til det - men så laver jeg workshops eller artist talk, og så snakker vi jo sammen. Og ligesom at vi, når vi ser på folk fra andre steder, og vi ikke har været der, så synes vi, de alle sammen ligner hinanden. Jeg lavede engang et projekt, hvor jeg sammenlignede folk fra Jamaica og fra Sydafrika, og altså hvor de ligner for os alle sammen en anden, og det gør de overhovedet ikke. Og når jeg har rejst så meget, som jeg har, og været mange steder. Jeg kan sagtens se forskel på folk, ligesom vi kan se forskel på folk fra Danmark og Italien. Altså visuelt så er der meget stor forskel på, om du kommer fra Kunming i Kina, eller om du kommer fra Hohhot, hvor de faktisk er mongoler.

Men de blev også, tænker jeg, et aftryk af tiden, fordi lige pludselig så går siden. Og så kan vi se tilbage på det der, så forhåbentlig så dør det projekt ikke. Kunsten dør ikke. Den bliver aktuel på en anden måde senere hen, når man om ti-femten år kan se de billeder igen.

Det interessante ved at arbejde med fotografi - altså jeg arbejder med fotografi og video, og jeg har også arbejdet med andre medier. Men det interessante ved fotografi er jo, at fotografi er for mange en meget objektiv karakter. Altså i gamle dage når man rejste, så havde man jo tegnere med til at beskrive ekspeditioner og verden i det hele taget. Og de blev jo udskiftet med fotografer, fordi man troede, at fotografiet var mere objektivt. Som kunstner er det enormt interessant at arbejde med fotografiet, fordi at folk tror på fotografiet. Altså, vi tager jo alle sammen rigtig mange billeder. Men folk glemmer, at når jeg tager 20 billeder af dig, så kan jeg jo vælge, om du er den sure, den glade, den smukke. Altså, det er jo mig, der redigerer.

Og det bliver måske endnu mere redigeret, jo bedre den videnskab bliver, fordi vi alle sammen har en telefon på os og tager i stedet for at tage et billede, dengang der var en rulle i kameraet, så kan vi nu trykke 20 gange at vælge det rigtige, det flotte billede.

Altså, hvis man er inde i den debat om fotografiet, så kan man sige, at det er fedt at fotografiet er blevet mere demokratiseret. Som kunstner vil jeg sige, og som fotograf, så går man jo ind i det og redigerer på en helt anden måde. Altså man kan sige, at det, vi gør i dag - Jeg tror, vi er blevet meget bedre til se eller opmærksomme på at se. Og det er skønt. Altså, jeg elsker, når jeg ser at folk - jeg bor på Amager, og når jeg kommer kørende ned ad Ørestads Boulevard - at folk cykler og stopper op og tager et billede af en blomst. Før har det været meget bundet til ordet. Hvor er folk er blevet meget mere visuelt opmærksomme. Men når man er fotograf eller kunstner og arbejder med fotografi, så er man jo meget mere bevidst om redigering, og man kigger også på sine billeder på en anden måde og redigerer. Altså jeg vil sige, at de fleste - også mig selv inklusiv, når jeg bare tager hyggebilleder med min telefon - jeg kigger jo på dem som minder. Jeg går ikke ind og redigerer i dem.

Det eneste, man kan sige, der er ærgerligt med mobilene nu, er at folk sletter så meget. Fordi det, der er interessant, når jeg for eksempel går ind i arkivet, er alle de spørgsmål, der kommer. Når du for eksempel ser de indfødte, så begynder man at lægge mærke til kropssprog og alt muligt andet, og det kan faktisk tit være de der billeder, hvor man ikke smiler, som siger en masse.

Ja, jeg hørte en gang - jeg kan ikke huske, hvilken dansk fotograf det var, der sagde, at han ville aldrig nogensinde slette et billede. Nu er det blevet taget, og det skal ligge der for eftertiden.

Charlotte, hvis man nu går tilbage i tiden, hvem har inspireret dig? Hvem satte nogle tanker i gang hos dig, hvor du tænkte, at det er det her, jeg skal gøre?

Altså, jeg har meget brug for, at der skal være mening i mit liv, og at det skal række ud over mig selv. Ellers giver det ikke mening. Så da jeg var ung, så rejste jeg et halvt år sammen med nogle venner op igennem Østafrika og Sudan og Egypten, og det var en kæmpe åbenbaring for mig pludselig at opdage, hvor meget vores information og historieundervisning er centreret fra Europa. Det der pludselig at se verden fra et andet perspektiv var meget åbenbarende for mig og har lært mig rigtig meget. Så det startede meget tidligt. Og så tænkte jeg: Hvad kan jeg gøre? Fordi når man rejser, så opdager

man jo alle de her venlige mennesker, der siger hej til én, Og det synes man - eller jeg syntes, det var rigtig stort, da jeg var 18. Men på et eller andet tidspunkt skal der jo lidt mere indhold, og samtidig opdagede jeg, at jeg havde ikke noget at give. Altså, man er jo hele tiden gæst og lever af folks gæstfrihed. Så jeg besluttede mig til at tage hjem og uddanne mig til noget, så jeg kunne rejse ud igen og give noget.

Jeg var lidt traditionel dengang. Så jeg besluttede, enten skulle jeg være skolelærer eller sygeplejerske, og det blev så skolelærer.

For netop at kunne give noget?

Ja. Og der blev jeg så meget optaget af det underviste, indtil jeg var 27-28, og så begyndte jeg med fotografiet. Hvad var dit spørgsmål?

Nej, jeg tænkte bare altså i modsætning til mange andre, hvor det at rejse ud i verden og møde en selvfølgelig for en selv fremmede verden, så har det jo nok ikke ligget så fjernt fra dig i forhold til rigtig mange andre af os danskere, fordi du netop kommer fra den familie, du kommer fra. Du har en bedstefar og din far også - eventyrere. Så jeg tænkte på, at det med at rejse ud er ikke nødvendigvis noget, der lå fjernt for dig. Men det med at skulle tage billeder - var der nogle kunstnere og nogle fotografer og andre, du tænkte, du gerne ville være som?

Altså, jeg kan sige, at selvfølgelig var min farfar en del af det, men egentlig ikke. Altså, han var faktisk... Jeg tror ikke, jeg læste hans bøger, før jeg var 30. Men der har altid ligget en accept i familien af, at man skulle bare ud at rejse for at rejse, men at det faktisk kunne udvikle én. At udsynet var vigtigt, og tolerancen, og altså vigtigheden har altid været accepteret i min familie.

Da jeg var færdig med at være lærer, så blev jeg introduceret til en fantastisk kvinde, som blev en vigtig del af mig dengang, fordi hun havde gjort så meget selv. Og det var Ida Nicolaisen. Ida Nicolaisen er antropolog og har udforsket folk på Borneo, men mest af alt har hun været optaget af ligestilling og ulighed. Så hun har været en ret vigtig inspirator. På det tidspunkt overvejede jeg faktisk også at blive antropolog. Men jeg havde en samtale med hende, og hun er bare så klog. Og hun har et enormt - for mig - spændende liv, og hun er altid i gang. Altså, jeg vil tro, at hun er over 70 nu og sidder og skriver på sin bog. Hun har gjort rigtig mange ting bag linjerne for ligestilling, men også for... Normalt når vi snakker FN, er det jo kun nationer, men der er jo rigtig mange folk,

som ikke er en del af nationer. Der har hun lavet et kæmpe arbejde. Så hun er en rigtig stor inspirationskilde.

Og så har jeg selvfølgelig haft inspirationskilder inden for kunsten, som også har været vigtige.

Ja, fordi Ida var jo ikke kunstner?

Jeg tror, det har været rigtig vigtigt for mig at kunne spejle mig i andre kvinder. Og jo ældre jeg bliver, jo mere vigtigt bliver det også, fordi da jeg var ung, så gør man bare tingene og har masser af energi, hvor i dag der er det sværere økonomisk, og jeg er også blevet mere magelig og så videre og så videre. Så det er vigtigt.

Jeg kan huske for et par år siden, der mødte jeg en rigtig dejlig og dygtig kunstner, der hedder Gerda Thune Andersen. Hun er 87, og at se at hun er i gang, så kan jeg også gøre det.

Det var næsten det, du sagde til at starte med, da jeg spurgte dig, hvad er din største frygt. Det er, at jeg fortsat ikke er i gang, at jeg ikke er i stand til det. Så det betyder meget for dig.

Det betyder rigtig... Altså i kunstverdenen som i mange andre verdener er mændene jo foran hele tiden. Og jeg er 57, og jeg har stadig brug for at spejle mig. Fordi når man er kunstner, er der jo tit... Altså, jeg er tit den eneste, der tror på det, jeg laver. Så kommer folk altid og synes, at jeg er fed eller ufed, når det er færdigt. Men undervejs er man jo alene.

Nu er du også aktiv foredragsholder og har udstillinger rundt omkring. Kommer der yngre kvinder frem til dig og vil have - jeg ved ikke, om man skal kalde det tips og tricks. Men måske at nogle vil have en eller anden form for sparring og rådgivning med nogle ting, de selv går og tænker på?

Ja, og det er jo også som én i Hope and Fear, som er et værk, jeg lavede senere - Altså, der var én, der sagde, at nu er jeg kommet til den tredje alder, så nu er det tid til, at jeg skal give. Når man er ung, så skal man ligesom ud at gøre ting, og det håber jeg stadig, jeg kan få lov til. Men man når også en vis alder, hvor man siger, nu er det tid til at give og give videre af sin erfaring og lade andre komme til.

Men det, jeg synes, er rigtig fedt i dag, at der sker noget på ligestillingen, og det er jo ikke kun sådan noget i forhold til love og regler. Men der er jo kommet... Jeg tror med min generation men også før mig er der jo ved at være folk, som man kan spejle sig. Så det er ikke kun kvinder, der kommer til mig. Det er jo heldigvis i dag, ligesom jeg måtte spejle mig i mænd, da jeg var yngre, fordi jeg, som jeg plejer at sige... Man bliver jo inspireret af dem, som gør, hvad de har lyst til. Og det har selvfølgelig af gamle grunde været mændene. Så det var det, man spejlede sig i. Hvor der kommer jo folk til mig, når jeg underviser noget, og det er jo ligegyldigt, om det er kvinder eller mænd.

Du nævnte selv Hope and Fear. Og det er jo selvfølgelig de ting, jeg også rigtig gerne vil snakke med dig om, for det er ligesom også et af dine rigtigt store projekter. Jeg synes lige, vi skal høre en lydfil, som jeg har fundet frem:

Mit største håb er, at mennesker lærer at forstå hinanden på trods af forskelle.

I have to say - and this is a little bit silly - but really big multileg bugs creep me out.

My biggest fear is water.

My biggest personal fear is being stuck in a pond or a lake or some confined body of water and drowning - or maybe even quicksand, I don't know.

My biggest fear is to be left alone or to be lost.

Det er lydfiler fra din Hope and Fear, hvor du rejser ud på - og nu skal jeg se, om jeg kan huske det rigtigt - men du rejser ud over fire år til fem kontinenter og stiller to spørgsmål til mere end 250 mennesker. Nu hørte vi nogle af dem. Jeg har også et par flere lydklip senere. Hvad rørte dig mest ved det projekt?

Jamen, det var en fantastisk oplevelse. Efter at jeg havde lavet De Indfødte, blev jeg klar over, hvad er det, der gør, at vi mennesker har brug for en anden til at spejle os i men også til at gøre vores egen identitet? Og hvorfor er vi så bange? Samtidig var der sket 9/11 og alle mulige andre ting i vores verden. Det sker jo i resten af verden hele tiden. Hvor skræmmebillederne er blevet mere og mere, synes jeg. Og det, jeg hører i nyhederne, svarer ikke til det billede, jeg har af min verden. Så jeg tænkte, jeg bliver nødt til at vise verden, hvordan jeg ser den, og derfor valgte jeg at rejse ud og interviewe folk, så jeg var en måned i Buenos Aires i Argentina og i Cairo i Egypten, i Dar es Salaam i Tanzania, i Ulaanbaatar i Mongoliet, i København, Danmark, og Beijing.

Og du havde faktisk, så vidt jeg husker, en ide inden det her, inden du ville spørge folk om hope and fear, altså håb og frygt. Så havde du gjort dig nogle andre overvejelser om, hvad du kunne spørge folk om.

Altså, det der jo altid er, når jeg arbejder, det er, at der går faktisk rigtig lang tid. Altså, jeg arbejder langsomt. Og jeg havde, efter jeg havde lavet De Indfødte, ønsket, at der skulle være lyd på. Jeg ville have folks stemmer på. Og derfor gik jeg over til at lave video. Og så tester man og gør en masse ting for ligesom at være klar til, hvad man skal. Så jeg syntes, jeg havde fundet ud af, hvad jeg ville. Og den var lige i skabet, og jeg vidste, hvordan det skulle laves.

Og var jeg med på et projekt i Cairo i Egypten, som jeg har været rigtig mange gange før. Og jeg ville spørge til frihed. Og da jeg kom derned, og det var i 2010...

Hvad mener du med det? Du ville spørge folk om, hvad de forstod ved begrebet frihed?

Ja. Hvad er frihed?

Hvad frihed for jer?

Ja. Og der havde jeg selvfølgelig sådan helt naivt tænkt: Hvordan kan jeg være fri, hvis du ikke er fri? Og at der er mange niveauer af frihed. Og så kom jeg dertil, og det var lige efter Irakkrig og alt muligt. Og mine venner dernede blev rigtig irriterede men også bare gale.

Over at du stillede det spørgsmål?

Ja. Hvad skulle det til? Og hvorfor var jeg så interesseret i det? Og det kunne de slet ikke forstå. Der var to ting, der kørte. Det ene var, at frihed for dem - jeg plejer at sige, at ligesom Dansk Folkeparti på et tidspunkt tog patent på vores danske flag, sådan at mange ikke rejste flaget, fordi de tænkte, så ville det vise, at de var Dansk Folkeparti, så på samme måde havde Vesten taget patent på begrebet frihed.

Det var det, de sagde til dig?

Ja. Fordi at vi var i krig for frihed i Irak, men samtidig gjorde vi ikke noget ved Israel-Palæstina og så videre og så videre. Så jeg kom helt slukøret hjem og tænkte "shit."

Okay, du gik slet ikke i gang med det projekt?

Nej, jeg kom aldrig ud i gaden. Jeg fandt så også ud af senere, at revolutionen var i gang, så der var også nogle farligheder ved spørge. Det anede jeg ikke noget om dengang, og det var der ingen, der anede.

Nej, er du var måske faktisk bange for, at du kunne ikke - ud over at tappe ned i en virkelighed, du ikke rigtig havde forudset, så var der måske også en tvivl om, om du overhovedet kunne få et ærligt svar.

Jeg vidste det ikke. Jeg vidste det ikke, men det gjorde de. Og det er jo dér, hvor man tit som gæst ikke fatter så meget. Og måske gjorde de det ikke en gang selv. Altså, det var lige før oprøret - eller et år før - så der har selvfølgelig også måske været en angst fra deres side til overhovedet at udtale sig. Men det var mest af alt det, at vi sagde, at vi slåssede for frihed, og så var der masser af steder, vi ikke gjorde det.

Hvad kunne de to spørgsmål, håb og frygt?

Det, der så var interessant, når du snakker om frihed, det var, at jeg kom hjem, og så tænkte jeg: "Det dur bare ikke, jeg kan ikke rejse rundt i verden. Jeg må nedlægge projektet." Og jeg gik et halvt år og var helt slukøret. Og så kom den en dag: Selvfølgelig! Jeg skal ud at spørge om håb og frygt. Det er meget mere eksistentielt. Og ved at spørge om håb og frygt kan frihedsbegrebet gå ind, hvis der nogen, der ønsker at snakke om det. Og det er det, der er så fedt, når man arbejder, at selvom det umiddelbart var noget, der var æv, så udvidede det faktisk spørgsmålet og blev meget mere eksistentielt.

Så det endte med, at jeg fandt ud af, at nu starter jeg, og jeg skulle have en udstilling faktisk med de indfødte i Buenos Aires. Så tog jeg til Argentina og til Buenos Aires, viste mine indfødte, lavede interview med dem, fandt min assistent og så videre, og så gik vi ud i Buenos Aires i gaderne og spurgte, lavede 40 interviews med "hvad er dit største håb?" og "hvad er din største frygt?"

Fortæl, hvordan I gjorde sådan helt lavpraktisk.

Helt lavpraktisk. For hvert sted jeg kommer, der kommer jeg jo alene. Det er mig selv, der laver lyd og billede og det hele. Og så får jeg en assistent. Det er sket på rigtig mange forskellige måder. Fordi som kunstner - eller i hvert fald den måde, jeg arbejder på, så er det altså svært at skaffe penge. Så meget tit ender det med, at jeg bor i hjem og sover på sofaen. Men for eksempel i Argentina havde jeg udstillinger og havde derfor været i pressen og sådan noget og havde tid til at finde en assistent. Så det bliver en lokal assistent, og jeg fandt meget hurtigt ud af med det her projekt, at jeg skulle bruge en ung kvinde. Fordi med det her projekt, med det jeg ville, der var det en stor fordel, at jeg var den ældre og appellerede til nogen. Og ved at have en ung kvinde, så gik der ikke hanekylling i det, som jeg siger, fordi at vi kan virke ret ufarlige.

Ja, det er afvæbnende. Men så er det, jeg tænker på, I kommer gående ned ad en gade, stiller jer, og så tænker I "ham dér," "hende dér"?

Det, der vil ske rent konkret, er, at man kommer til en by - det kan for eksempel være i Beijing - som turist eller gæst. Der ved man jo ingenting. Jeg plejer at sige, det er det samme, som hvis du skal til København. Så er det rigtigt fedt, hvis du har en lokal, der ved, hvad forskellen på Vesterbro og Østerbro og Amager er. Det har du ikke en chance for som turist. Så derfor skal du altid bruge en lokal. Og de vil have den der klasse: Hvor bor de dyre, og hvor de rige, hvor bor... Så hver eneste dag ud af de 40 dage ville vi tage et nyt område og gå dertil altid på gaden og spørge tilfældige: "Har du tid? Det tager cirka et kvarter." Og så ville vi interviewe. I starten ville jeg tage random - altså bare tilfældigt - det ville jeg gøre med de første 15. Men så ville der altid ske det, når vi kom tilbage i redigeringen, som vi gør om aftenen, og der ville jeg opdage, at vi mangler nogle kvinder, vi mangler nogle ældre, og vi mangler nogle børn. Så i starten random og så... Men offentlige rum er mændenes domæne i hele verden.

Men egentlig ville I gerne have det bredt: unge, gamle, mænd og kvinder.

Det, som er meget vigtigt for mig, er, at hvis jeg skal lave et værk om håb og frygt i verden lige nu, så er det jo som at tage temperaturen. Så bliver jeg som kunstner rigtig meget nødt til at være bevidst om, at hvis jeg ikke gør et ekstra arbejde, så vil jeg ende med 80 procent mænd.

Men det er jo trods alt storbyer, så valget var alligevel, at vi tog ud til de store byer. Ville det blive for fuldstændigt uoverskueligt, hvis I også skulle ud at finde på landet?

Altså man kan sige, at da jeg var yngre, var jeg meget optaget af det såkaldte autentiske og sådan noget. Og det har jeg gjort rigtig meget, da jeg var yngre. Jeg er interesseret i globaliseringen. Jeg er interesseret i verden nu. At hele verden vandrer mod storbyer. Og jeg synes, det er superspændende at være. Jeg synes, det er en kæmpe energi i storbyer. Jeg er ikke længere optaget af det specielle. Jeg kan sige det kort: Jeg er interesseret i verden i dag, og det, der sker på stort plan i hvert fald indtil nu - det kan godt være, Corona gør det anderledes - men det har været en gang mod storbyerne.

Er der et møde, er der et svar, som betyder mere for dig end nogen af de andre? Er der nogen af dem, du kan huske? Du får lige lov til at tygge på den. Fordi så vil jeg nævne, at nu har jeg også her i går siddet og set den igennem, og der er faktisk en af de personer, du spørger om de her to spørgsmål, som faktisk rørte mig rigtig meget. Jeg blev simpelthen fuldstændig helt våd i øjnene. Jeg tror, det er en ung eller en teenager mongolsk pige, som får stillet det her spørgsmål af dig: Hvad er din største frygt, og hvad er dit største håb? Og hendes svar på frygt er, at hendes største frygt er, at hun kommer til at såre et andet menneskes hjerte. Jeg tænker, hold da op. Jeg ved ikke, hvor gammel hun er. Hun kunne være 15-16-17 år. At hun er i stand til at kunne formulere sådan noget, det er virkelig, virkelig stærkt. Er der lignende svar, møder med folk, der rørte dig ekstra dybt?

Altså, da jeg er i Argentina eller Buenos Aires, der er det jo første gang, jeg laver håb og frygt, og der er vi ude at lave nogle interviews. Vi laver et interview på gaden, og så henviser hun til én, der bor lidt længere nede ad gaden. Og så kommer vi ind og skal interviewe hende, og foran mig udspiller sig en åbenhed, som er helt sindssyg. Det er en argentinsk kvinde, som snakker om...

Så må du ikke afsløre det, fordi det dér er lige præcis også et af lydklippene, jeg vil tage med. Nu skal jeg bare lige se, om det er det samme. Det er en argentinsk kvinde, som bliver faktisk meget rørt over, at du stiller det spørgsmål. Hvor er det fint, at vi begge to har det med. Så tager vi det først, så kan du fortælle, hvad hun siger.

Hun begyndte næsten at græde, da hun skal svare på spørgsmålet. Hvad svarer hun?

Altså, det der er så vildt er, at I skal forestille jer, at jeg står med et menneske foran mig. Vi har ikke snakket sammen. Hun får spørgsmålet, og så er hun så ærlig, men også ekstrem velformuleret. Og det, hun siger, er, at for det første, at jeg bare spørger om hendes største frygt og håb, gør hende så bevæget, fordi det at tro på livet og evnen til at komme videre, selvom det er hårdt. Troen på mennesket og på vores værdier og følelser og troen på vores evne til at overleve. Det er jo helt vildt.

Ja, det er meget stærkt.

Og det mærkelige er, når man interviewer i alle de her lande, det foregår jo på sprog, jeg ikke kan forstå. Men det mærkelige er, at når man har lavet et par interview, så selvom jeg ikke i virkeligheden burde forstå det, så fornemmer man alligevel, hvad de snakker om. Og hendes var jo altså vildt berørende og gjorde det hele værd at lave.

Der er en egyptisk mand, som snakker arabisk. Jeg forstår ikke, hvad han siger. Det er jo så oversat, heldigvis. Og han siger også noget, som er så fint, for han siger, at hans største håb er, at vi kan vende alt det negative til noget positivt, at vold og krig kan blive til fred, at kaos kan blive til orden. Og det er så smukt sagt. Man kan sige, det griber jo også ind i, hvad deres virkelighed er. Jeg tror, det er en anden person i Egypten, en kvinde, der siger, at hun håber bare i hendes livstid, der kan hun gå ned ad gaden, uden at folk slås. Så er det jo klart, du tapper jo ind i en virkelighed. En 12-årig dansk dreng ville jo selvfølgelig af gode årsager ikke svare det samme, men er der alligevel nogle konklusioner, nogle fællestræk, nogle bånd, der bliver knyttet efter de her rejser? Begynder du at kunne se en tilknytning eller en sammenkobling af, hvad folk svarer? Nogle generaliseringer?

Altså, det, som faktisk var rigtig interessant for mig, var, at jeg troede, at der ville være mere referencer og sammenhænge imellem de forskellige såkaldte kulturer. Og det, som jeg synes, jo længere tid jeg arbejdede med det, og jo flere mennesker jeg snakkede med, at det måske mere handlede om, hvor vi var i vores liv. At de unge og børnene har drømme. De skal være fodboldspillere og verdensmestre i judo og astronauter. Og når man bliver lidt ældre, der i teenageårene, hvor man jo også skal tage store

valg i virkeligheden, er ret selvoptaget. Og når vi så når en alder, hvor ens forældre bliver gamle, eller man skal til at føde børn eller have et helt andet liv, så sker der noget. Og så var jeg meget, meget vild med den tredje alder. Altså det der når det er tid til at give. Og det er sikkert også der, jeg selv kan spejle mig. Men at der er måske mere sammenhæng på tværs af landene, end der er kultur, som står som en forskellighed. Altså, der var for eksempel også... Der er en gammel mand i Danmark, som jeg mødte. Jeg stod nede ved Amager Centret, og så kommer han op af metroen, og jeg spørger, om jeg må interviewe ham, og han siger, at det må jeg gerne. Og så lige foran mig, så siger han: "Hvad er dit største håb?" Og så viser det sig så... Eller jeg siger: "Hvad er din største frygt?" Og så siger han: "Hvad er der at frygte, når man er 87 år?" Og så laver han en pause, og så siger han, "Men man kan savne nogen."

Ja, det kan jeg godt huske.

Og så viser det sig, at han er på vej til begravelsespladsen.

Til kirkegården.

Til kirkegården, fordi hans kone er lige død. Og det der som jo er for alle i hele verden. Så de fælles ting, vi har, ser jeg meget mere end ting, som skulle adskille os. Der, hvor jeg så er interesseret i at lave noget, er selvfølgelig for, at vi skal blive ved at møde hinanden. Og der vil jeg også lige sige, at Hope and Fear er jo et videoværk, som både er blevet vist i offentlige rum, så almindelige mennesker kan komme og gå forbi og se det, men også at den bliver vist på gallerier og så videre. Men og i dag - Altså jeg må stadigvæk åbenbart være optaget af det her, fordi jeg holder foredrag rundt om i landet og også andre steder og starter så med at dele sådan nogle kort ud, hvor folk skriver deres største håb og største frygt.

Så lidt ligesom du spurgte mig, hvor jeg bliver lige overrasket hver gang, når jeg bliver spurgt og tænker noget nyt. Og alt er jo afhængigt af den dag, man er stået op, og hvad der er sket. Så gør jeg også det rundt i landet. Det er rigtig spændende.

Med Charlotte, så giver kunsten jo mening. Altså nu sad jeg og så det her med min familie i går, og så satte det jo gang i en samtale om køkkenbordet. Jeg spurgte mine børn om det her, og min datter på fire siger, at hendes største håb var, at vi alle sammen skulle være sammen for altid. Og hendes største frygt var, at vores hund skulle dø.

Og det er det, der fylder i hendes liv. Men det er jo det, jeg synes, der gør, at kunsten kan blive kunst for os andre, at eventyret kan blive et eventyr for os andre, det du har gjort, fordi det sætter gang i nogle ting og nogle samtaler, som vi måske ikke ellers ville have haft.

Jeg vil også sige, at det, som jo er interessant, når man laver de her ting, det er, at hver gang man laver noget - altså for eksempel De Indfødte lavede jeg jo på det tidspunkt med en kommentar til det tidspunkt. Men nu har det jo fået en helt anden mening, og det samme med Hope and Fear. Altså Hope and Fear blev lavet på et tidspunkt, hvor man kunne rejse frit i verden, hvor at lige nu med Corona kan ingen af os rejse ud. Og derfor synes jeg måske, at det bliver en helt ny kontekst, at vi kan møde folk, som vi ikke kan møde selv nu, men at høre og få noget tolerance og forståelse og også lære af de andres, at det ikke kun er os.

Det er sjovt, du siger det, for i går da jeg også sad og så det igen, der er faktisk en kvinde - nu kan jeg ikke huske, hvor hun kommer fra - som svarer, at hendes største frygt er sygdomme. Og jeg tænkte, "Åh nej. Gad vide, hvordan den stakkels kvinde nu har det på grund af Coronaen." Så bliver det lige pludselig aktuelt, hvor man for et par år siden havde sagt, at det kommer ikke til at ske.

Men det er jo der, hvor at man så må sige, at igen det er med, når man arbejder som kunstner, og at man arbejder jo med den dagligdag, der er, og det liv, der eksisterer, så vi vil nok se rigtig mange... Altså, nu kan jeg ikke komme ud. Så jeg tror, jeg skal til Hindsholm og tage nogle billeder af nogle indfødte eller... Jeg vil jo arbejde i landet. Og så arbejder man på computeren. Det er jo der, man rejser ud nu.

Ja. Hvad den næste plan, Charlotte? Har det her Hope and Fear for eksempel født en ny indsigt, et nyt ønske om at dykke ned i nogle historier?

Altså jeg vil sige sådan, at projekter, jeg arbejder med, fordi det gør man jo hele tiden, dem holder jeg for mig selv, fordi de er i proces. Men der sker rigtig mange ting, og der er meget at sige. Og der kommer noget.

Men er der nogle folk, der gerne vil have, at du måske kommer ud og portrætterer dem? Er der folk, der spørger om det?

Altså, jeg er blevet spurgt... Jeg skal til Hindsholm, fordi jeg skal udstille med nogle andre kunstnere på Johannes Larsens Museum. Så jeg skal til Hindsholm i september og lave portrætter af de såkaldte indfødte og regner med komme rundt i landet. Og så rejser jeg rundt og laver foredrag og håber, jeg kan komme ud her efter Coronaen og snakke om håb og frygt rundt i landet, for det synes jeg er virkelig spændende er.

Ja. Så hvis man nu her afslutningsvis skulle give ordet til nogle af dem, der var med i håb og frygt. Er der en af dem, du har lyst til at citere? Er der en af dem, du kan tænke, det skal afslutte vores gode snak i dag? Der er en kinesisk mand, der faktisk - og det næsten så trist - han siger: "Jeg er så gammel, så jeg har ikke noget håb." Jeg ved ikke, om det er fordi, han har drømt så meget igennem årene, at det behøves han ikke mere.

Jeg tror, når man lever i Kina, så har man været vant til mange omvæltninger. Men jeg tænker på faktisk hende argentineren stadigvæk. Og så at have mulighed for at overleve, og at vi husker, at det er mennesker, vi snakker om.

Hun har tiltro til andre mennesker, og hun mener, at det er det, der skal få os igennem konflikter, krig og kriser, det er tilliden til andre mennesker.

Altså værket slutter jo med, at hun håber på tillid, og at vi lytter til hinanden. Og det er klart, at det er jo det, jeg går ud med i verden. Men lad os se, hvad det næste kommer til at handle om.

Tusind tak for du kom i dag, Charlotte.

Tak. Og tak fordi du ville have mig.

Den Yderste Grænse er produceret af Kontoret Juhl for Nationalmuseet og Radio Loud. Find serien på vorestid.dk og dér, hvor du normalt finder dine podcasts.